

YHTEISTYÖ SUOMEN ELOKUVASÄÄTIÖN JA SUOMEN ULKOMAAN EDUSTUSTOJEN VÄLILLÄ

Kesäkuu 2008

Lyhyesti

Kun Suomen edustusto ulkomailla tarvitsee esityskäyttöön elokuvakopion, ensimmäiseksi kannattaa tarkistaa, löytyykö kyseinen nimike Ulkoministeriön omasta kokoelmasta. Mikäli näin ei ole, yhteyttä tulee ottaa

- a) pitkien näytelmäelokuvien kohdalla Suomen elokuväsäätiön pitkien elokuvien kulttuuriviennin assistenttiin tai – mikäli kyseessä on viittä vuotta vanhempi elokuva – Suomen kansalliseen audiovisuaaliseen arkistoon¹ tai
- b) lyhyt- ja dokumenttielokuvien kohdalla Suomen elokuväsäätiön lyhyt- ja dokumenttielokuvien kulttuuriviennin assistenttiin.

Jokaisella elokuvalla on oma yksilöllinen vientistrategiansa, joka määrittelee sekä kaupallista että festivaalilevitystä ulkomailla. Elokuvasäätiö antaa kutakin nimikettä esitettäväksi ulkomaisissa tapahtumissa tämän strategian sallimissa puitteissa.

Yleistä Suomen elokuväsäätiön toiminnasta

Suomen elokuväsäätiön tehtävänä on tukea ja kehittää kotimaista elokuvatuotantoa ja elokuvien levittämistä ja esittämistä.

Suomen elokuväsäätiö on itsenäinen säätiö joka kuuluu Opetusministeriön kulttuuripolitiikan toimialan ohjaukseen. Opetusministeriö nimittää säätiön hallituksen, hallitus nimittää säätiön toimitusjohtajan ja toimitusjohtaja nimittää säätiön muut toimihenkilöt. Säätiön tukitoimintaa ohjaavat laki ja asetus elokuvataiteen edistämisestä.

Säätiö saa varansa suurimmaksi osaksi valtion talousarviossa Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista elokuvataiteen edistämiseen osoitetusta määrärahasta.

Säätiö myöntää elokuvan tuotantotukea, esitys- ja levitystoiminnan tukea sekä kansainvälisen toiminnan tukea. Opetusministeriön kanssa tehdyn sopimuksen mukaan säätiö myöntää tukea myös valtakunnallisesti merkittävillä kansainvälisillä elokuvafestivaaleilla Suomessa.

Säätiö vastaa keskeisesti suomalaisen elokuvan kulttuuriviennistä. Toiminnan tarkoituksena on tehdä tunnetuksi Suomea, suomalaista elokuvataidetta ja suomalaista kulttuuria sekä edistää elokuvien myyntiä ulkomaille. Tavoitteena on esittää kotimaisia elokuvia mahdollisimman monella kansainvälisesti merkittävällä ulkomaisella elokuvafestivaalilla ja muissa tapahtumissa. Toiminnan johtoajatuksena on saada kukin elokuva juuri sille sopivaan esityspaikkaan, oikean ulkomaisen kohdeyleisön ulottuville. Näin tavoitetut katsojamäärät ovat merkittävä lisä suomalaisen elokuvan vuosittaiseen katsojajoukkoon.

¹ Poikkeuksena ovat Aki Kaurismäen elokuvat, joita säilytetään pysyvästi Suomen elokuväsäätiössä.

AVEK tukee elokuväsäätiön harjoittamaa lyhyt- ja dokumenttielokuvien kulttuurivientiä.

Vaikka Suomen elokuväsäätiö tukee rahallisesti keskeisten suomalaisten elokuvafestivaalien toimintaa, se ei vaikuta niiden ohjelmistovalintoihin. Tästä johtuen elokuväsäätiö ei harjoita sellaista elokuvien kulttuurivientiä, jossa edellytyksenä olisi kohdemaan elokuvien vastavuoroinen esittäminen jollakulla suomalaisella elokuvafestivaalilla.

Suomalaisten elokuvien lanseeraaminen kansainvälisillä festivaaleilla

Jokaisella elokuvalla on oma yksilöllinen vientistrategiansa, joka määrittelee sekä kaupallista että festivaalilevitystä ulkomailla.

Festivaalilevityksestä vastaa elokuväsäätiö, jonka kulttuuriviennin strategiaan kuuluukin etsiä tapauskohtaisesti kullekin elokuvalla paras mahdollinen kansainvälinen festivaali, jolla elokuva ensi kertaa lanseerataan ulkomailla. Elokuvasäätiö tekee pitkäjänteistä yhteistyötä kymmenien erimaalaisten festivaalien kanssa, joihin on säätiöllä on vakiintuneet suhteet. Festivaaliesityksiä suunniteltaessa keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat myös kunkin elokuvan tuottaja ja myyntiyhtiö.

Myyntiyhtiö puolestaan vastaa elokuvan kaupallisen myynnin suunnittelusta. Viime kädessä elokuvan kaupallinen ja festivaalilevitys ovat toisiaan tukevia toimintoja; elokuvaa pyritään festivaalikierron alkuvaiheessa esittämään etenkin sellaisilla suurilla festivaaleilla, joiden ohjelmistoon pääseminen tukee kaupallisia myyntipyrkimyksiä. Myöhemmässä vaiheessa taas elokuvaa ei aina voi antaa kaikille sitä haluaville festivaaleille, jos festivaaliesitys on paikallisen levitysyhtiön intressien vastainen. Esimerkiksi pienen yleisön art house -elokuvalla saattaa olla tietyssä maassa niin vähän potentiaalisia katsojia, että parikin festivaaliesitystä saattaa syödä liian suuren osan elokuvan kaupallisesta yleisöstä.

Viime vuosina yksi selkeä suuntaus on ollut dokumenttielokuvien merkityksen kasvu. Dokumenttielokuvilla on maailmalla omat markkinansa, sekä festivaalikentällä että kaupallisessa levityksessä.

Kaikkein merkittävimpiä elokuvafestivaaleja suomalaisten elokuvien näkökulmasta ovat Berliini, Cannes, Venetsia, Toronto, Rotterdam, Sundance, Shanghai, San Sebastian, Locarno, Göteborg, Haugesund, Karlovy Vary ja pohjoismaisen elokuvan festivaalit Lyypekissä ja Rouenissa sekä dokumenttielokuvien osalta Amsterdam, Leipzig ja Toronton HotDocs sekä animaatioelokuvien osalta Annecy. Lähivuosina erityisiä vientiponnisteluja suunnataan lisäksi mm. Japaniin, Intiaan, Kiinaan, Latinalaiseen Amerikkaan, Saksaan sekä Saison Finlandaisia hyödyntäen ranskankielisiin maihin.

Elokuvakohtaisen festivaalistrategian ohella toinen keskeinen elokuväsäätiön kulttuuriviennin linjanveto on pyrkiä esittämään festivaaleilla ja muissa tapahtumissa mieluummin useamman elokuvan kokonaisuuksia kuin yksittäisiä elokuvia.

Elokuvasäätiö myöntää myös matka-avustusta tuottajille ja tekijöille, jotka osallistuvat

kansainvälisiin tapahtumiin, joissa heidän elokuviaan esitetään, sekä tukea kansainvälisen esityskopion valmistuskustannuksiin. Tukea ei myönnetä ulkomaisille festivaaleille, edustustoille tai muille ulkomaisille instituuteille, yhdistyksille tai yrityksille.

Esityskopioiden varaaminen elokuvasäätiöstä

Elokvien festivaalikierto alkaa siis lanseerauksesta yhdellä festivaalilla. Sen jälkeen seuraa noin vuoden sykli, jonka aikana kyseistä nimikettä pyritään kierrättämään ainoastaan tärkeillä festivaaleilla. Tämän alkuvaiheen jälkeen sitä voidaan antaa esitettäväksi myös pienemmille festivaaleille ja muihin tapahtumiin. Myös edustustot voivat tiedustella elokuvasäätiöstä elokuvien esityskopioita, mikäli niitä ei löydy Ulkomministeriön omasta kokoelmasta (yhteyshenkilö Inkeri Aalto, inkeri.aalto@formin.fi).

Esityskopioiden saatavuutta tulee tiedustella elokuvasäätiöstä hyvissä ajoin, mieluiten 3–4 kuukautta ennen suunniteltua tapahtumaa. Mikäli toivottu kopio on tapahtuma-aikaan vapaana ja mikäli elokuvasäätiö, tuotantoyhtiö ja myyntiyhtiö ovat halukkaita esittämään kyseisen elokuvan ehdotetussa tapahtumassa, kopio varataan tapahtuman käyttöön. Tuotantoyhtiöllä on halutessaan oikeus laskuttaa tapahtuman järjestäjältä esityskorvaus (pitkien elokuvien kohdalla yleensä 300–600 euroa, lyhyt- ja dokumenttielokuvien osalta korvaukset ovat yleensä pienemmät). Lisäksi elokuvasäätiö edellyttää yleensä, että tapahtuman järjestäjä maksaa elokuvakopion rahdit molempiin suuntiin.

Kopion lisäksi elokuvasäätiö toimittaa tapahtumaan saatavilla olevaa markkinointimateriaalia, kuten julisteita, esitteitä ja kuvia.

Mikäli kyseisellä elokuvalla on tapahtumamaassa paikallinen levittäjä, esityksistä tulee neuvotella myös tämän kanssa. Levittäjä voi toisaalta kieltää elokuvan esittämisen, toisaalta se voi parhaassa tapauksessa osallistua tapahtumaan yhteistyökumppanina ja tarjota tapahtuman käyttöön valmiiksi tekstitetyt esityskopion ja paikallista markkinointimateriaalia.

Toisinaan festivaalit, jotka ovat yrittäneet saada ohjelmistoonsa tietyn suomalaisen elokuvan, mutta saaneet kielteisen vastauksen elokuvasäätiöstä, ottavat yhteyttä paikalliseen Suomen edustustoon pyytäkseen apua. Tällaisiin avunpyyntöihin kannattaa suhtautua maltillisesti: kielteisen vastauksen syynä on yleensä se, ettei elokuvasäätiöllä ole kyseisenä ajankohtana vapaata esityskopioita tai ettei kyseinen festivaali sovi pyydetyt elokuvan sen hetkiseen festivaalistrategiaan – elokuva pyritään esimerkiksi saamaan jollekin ns. A-luokan festivaalille, jota ennen sitä ei voi esittää pienemmissä tapahtumissa. Nämä seikat ovat riippumattomia edustustojen ja muiden tahojen ponnisteluista.

Vanhemmat elokuvat löytyvät Kansallisesta audiovisuaalisesta arkistosta

Elokvakopioita säilytetään Suomen elokuvasäätiössä yleensä niiden aktiivisen festivaalikiertoajan (noin kolme vuotta). Tätä vanhemmat elokuvat siirretään Kansalliseen audiovisuaaliseen arkistoon (entinen Suomen elokuva-arkisto). KAVA:lla on kokoelmissaan myös englanniksi ja ranskaksi tekstitetyt suomalaisen elokuvan klassikoita 1930-luvulta lähtien. Kyseiset kopiot ovat kuitenkin

suurimmaksi osaksi jo vuosikymmenten runsaassa käytössä kuluneita, ja niiden esittäminen vaatii hyvät esitysolosuhteet.

KAVA lainaa vain filmikopioita ja ehdottomasti vain ei-kaupallisiin näytöksiin. Tapahtuman järjestäjän on maksettava kaikki rahtikulut. KAVA ei myöskään voi osallistua vierailijoiden kustannuksiin. KAVA:ssa ei ole erikseen kulttuurivaihtoyksikköä, vaan suomalaisten elokuvien esittäminen ulkomailla hoidetaan laajan kotimaisen esitystoiminnan, konservoinnin, restauroinnin ja muun arkistotyön ohella. Siksi yhteydenotot on tehtävä vähintään 3–4 kuukautta aikaisemmin. Järjestettävän tapahtuman toivotaan olevan osa paikallisen elokuva-arkiston, festivaalin tai muun merkittävän kulttuuritapahtuman ohjelmistoa. Yhteyshenkilö KAVA:ssa on suunnittelija Satu Laaksonen (satu.laaksonen@kava.fi).

Elokvakopiot ja esitysoikeudet

Suomen elokuvasäätiö välittää ulkomaisille festivaaleille ja muille tapahtumille esitettäväksi ainoastaan varsinaisia esityskopioita: pitkien elokuvien kohdalla esityskopion formaatti on aina 35mm, lyhyt- ja dokumenttielokuvien kohdalla se saattaa olla myös Beta. DVD tai VHS ei ole esityskopion formaatti, vaan sitä käytetään vain promotiotarkoitukseen, esim. festivaalivalitsijoille lähetettävänä esikatselukappaleena.

Elokuvasäätiön esityskopiota saa käyttää vain ennalta sovitulla tavalla. Niitä ei saa esittää elokuvateatterin normaali-ohjelmistossa tai muissa kaupallisissa yhteyksissä.

Kotimaiset elokuvat opetuksessa

Koulut, oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut voivat sopia Tuotos ry:n kanssa kotimaisten elokuvien esittämisestä opetuksessa myös ulkomailla. Lupamaksu, joka perustuu oppilasmäärään, kattaa kotimaiset video- tai dvd-levityksessä olevat elokuvat. Varsinaisen tallenteen voi hankkia vapaasti: lainaamalla kirjastosta, vuokraamalla videovuokraamosta, ostamalla liikkeestä tai tilaamalla tilauspalvelusta. Ohjelman voi myös nauhoittaa televisiosta. Lisätietoja Tuotos ry:n nettisivuilta www.tuotos.fi tai tuotos@tuotos.fi.

Paikallinen yhteistyö

Sekä edustustojen omien tapahtumien että kansainvälisten festivaalien yhteydessä Suomen edustustoista voi olla korvaamatonta hyötyä paikallisten yhteistyökumppaneiden ja hyvien paikallisten mediakontaktien löytämisessä. Elokuvasäätiö toivookin edustustojen pyydyttäessä auttavan paikallistuntemusta vaativissa asioissa.

Paikallisen festivaalijärjestäjän ottaessa Suomen edustustoon yhteyttä kannattaa aina tarkistaa elokuvasäätiöstä, millaista yhteistyötä festivaalin kanssa jo tehdään. Festivaali saattaa esimerkiksi anoa edustustolta tukea suomalaisten elokuvantekijöiden matka- ja majoituskuluihin, vaikka olisi sovittu, että elokuvasäätiö kattaa kyseiset kulut.

Mikäli suomalaisia elokuvia esitetään paikallisen Suomen edustuston tai elokuväsäätiön aloitteesta järjestetyssä tapahtumassa, esimerkiksi ns. suomalaisen elokuvan viikoilla, mukaan on aina saatava paikallinen järjestävä taho (festivaali, levittäjä tms.), joka on mukana jo tapahtuman ideointivaiheessa. Elokuvasäätiö ei myöskään mielellään valitse paikallisten tapahtumien ohjelmistossa esitettäviä elokuvia, vaan toivoo, että valinnan suorittaa joku paikallinen henkilö. Näin taataan, että esitettävälle ohjelmistolle on vastaanottajamaassa olemassa todellista paikallista mielenkiintoa, että mahdollinen kulttuurinen sensitiivisyys tulee huomioon otetuksi ja että järjestäjä osaa toimia ammattimaisesti suhteessa paikalliseen elokuva-alaan ja -yleisöön sekä mediaan.

Yhteystietoja Suomen elokuväsäätiössä:

Pitkät elokuvat

Kulttuuriviennin päällikkö Jaana Puskala, jaana.puskala@ses.fi, (09) 6220 3026

Esityskopioiden varaus, assistentti Jenni Domingo, jenni.domingo@ses.fi, (09) 6220 3032

Lyhyt- ja dokumenttielokuvat

Kulttuuriviennin päällikkö Marja Pallassalo, marja.pallassalo@ses.fi, (09) 6620 3021

Esityskopioiden varaus, assistentti Otto Suuronen, otto.suuronen@ses.fi, (09) 6220 3019